

UDK: 821.512.151:821.111

Kamola ABDURASHIDOVA,
Andijon davlat universiteti tayanch doktoranti
E-mail: abdurashidova.kamola@mail.ru

DSc, dotsent Sh.G'aniyeva taqrizi asosida

CLASSIFICATION AND GENRE FEATURES OF UZBEK AND ENGLISH FOLK LEGENDS

Аннотация

This article examines the classification and genre features of Uzbek and English folk legends. Folk legends represent a genre that enables the conveyance of ancient historical and mythological events in a persuasive and imaginative form. The analysis reveals that Uzbek and English legends exhibit shared characteristics, including orality, anonymity and traditionality, which contribute to the formation of cultural identity.

Key words: Uzbek folk legends, English folk legends, Genre characteristics, Classification of legends, Oral creativity, Folk creativity

КЛАССИФИКАЦИЯ И ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ УЗБЕКСКИХ И АНГЛИЙСКИХ НАРОДНЫХ ЛЕГЕНД

Аннотация

В данной статье рассматриваются классификация и жанровые особенности узбекских и английских народных сказаний. Народные легенды представляют собой жанр, позволяющий передать древние исторические и мифологические события в убедительной и образной форме. Анализ показывает, что узбекские и английские легенды обладают общими характеристиками, включая устность, анонимность и традиционность, которые способствуют формированию культурной идентичности.

Ключевые слова: Узбекские народные предания, Английские народные предания, Жанровая характеристика, Классификация сказаний, Устное творчество, Народное творчество.

O'ZBEK VA INGLIZ XALQ AFSONALARINING JANR XUSUSIYATLARI VA TASNIFI

Аннотация

Ushbu maqolada o'zbek va ingliz xalq afsonalarining tasnifi va janr xususiyatlariga e'tibor qaratilgan holda tadqiq etiladi. Xalq afsonalari qadimiy tarixiy va mifologik voqealarni ishonarli va xayoliy shaklda yetkazish imkonini beruvchi janrdir. Tahlil shuni ko'rsatadiki, o'zbek va ingliz afsonalari og'zakilik, muallifi noma'lumlik va an'anaviylik kabi umumiy xususiyatlarga ega bo'lib, bu madaniy o'ziga xoslikning shakllanishiga ko'maklashadi. Tadqiqot xulosalari xalq og'zaki ijodining madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishdagi va tarixiy merosni saqlab qolishdagi muhim ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: O'zbek xalq afsonalari, Ingliz xalq afsonalari, Janr xususiyatlari, Afsonalarning tasnifi, Og'zaki ijod, Xalq ijodi

Kirish. Afsonalar xalq og'zaki ijodining eng qadimiy va qadrlanadigan janrlaridan biri hisoblanadi. Ular avloddan-avlodga o'tib kelgan holda, nafaqat qiziqarli hikoyalar, balki madaniy va ma'naviy qadriyatlar, tarixiy voqealar va xalqning dunyoqarashi haqida boy ma'lumotlar manbai bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston va Angliya xalqlari o'rtasidagi afsonalar mazmunida o'xshashlik va farqlarning mavjudligi, ularning turli madaniyatlar va an'analar orqali qanday shakllanganini tadqiq qilish ilmiy qiziqish uyg'otadi.

Afsonalar xalqlar o'rtasida ko'prik bo'lib xizmat qilishi bilan birga, ularning ma'naviy merosi va tarixiy xotirasini saqlab qolishda ham muhim rol o'ynaydi. Shu bois, turli xalqlar afsonalarini o'rganish orqali insoniyatning umumiy qadriyatlari va ma'naviy tamoyillarini chuqurroq tushunish imkoniyatini taqdim etadi. Maqolaning asosiy maqsadi – o'zbek va ingliz xalq afsonalarining janr xususiyatlarini aniqlash va tasniflash orqali ularning lingvistik va madaniy mazmunini yoritishdir.

Adabiyotlar tahlili. Jahon folklorshunosligida xalq afsonalarini to'plash, nashr qilish va ilmiy asosda o'rganish yuzasidan ingliz, nemis, rus va turkiy xalqlarda bir qator e'tiborli tadqiqotlar amalga oshirilgan. ... Bu borada V.Vundt, E.S.Xartlend, R.F.Fleck, V. A.Tayson, V.R.Feldman, Don.Yoder, V.M.Jirmunskiy, V.Ya.Propp, G.P.Snesarev, L.S.Tolstova, V.Ye.Gusev, S.N. Azbelev, L.I.Yemelyanov, K.V.Chistov, N.I.Kravsov, S.G.Lazutin, V.P. Anikin, Yu.G.Kruglov, Yu.S. Levskaya, O.B. Nayok, A.I. Nayeve, F.A. Nadrshina, E.M. Aliyeva, B.Yu.Sengleev, D.E.Basayev, L.L. Kushnareva, B.B. Badmayev, L.S.Malzurova, A.P. Lipatova, E.Sh. Ildarova, A.S. Mayer, A.B.Moroz, B.G. Axmetshev, L.P.FGerasimova, G.G.Ilina, I.S.,Shavelev, I.A. Besson, D.V.Sokayeva, M.V. Purbuyeva, G.M.Isxakova, I.K.Fazlutdinov, M.T.Satanar, M.P.Omelnskiy, Yu.G.Fateeva, A.X.Sadekova, M.M.Axmedov, S.X.Pashayev, O.V.Mexanoshina, Yu.M.Shevarenkova, S.M.Gilyazutdinov, Ye.N.Duvakin, S.Qasqabasov kabi ko'plab xorijiy olimlar, shuningdek, o'zbek folklorshunosligida ham K.Imomov, B.Sarimsoqov, U.Jumanazarov, M.Jo'rayev, Sh. Turdimov, J.Eshonqulov, N.Rahmonov, M.Rahmonova, A.M. Bakimbetov kabi olimlarning xalq afsonalarini o'rganish borasidagi tadqiqotlari jiddiy yutuqlardir, biroq o'zbek va

ingliz xalq afsonalarini qiyosiy tadqiq etish muammosi maxsus o'rganilmagan. Shuni e'tiborga olib, mazkur maqolamizda jahon va o'zbek olimlari tomonidan xalq afsonalarining janr xususiyatlarini, o'ziga xosliklarini o'rganish borasidagi nazariy qarashlarga tavsif berish, ilmiy konsepsiyalardagi nazariy qarashlarni umumlashtirishni maqsad qildik.

Maqolaning metodologiyasi sifatida qiyosiy tahlil, tarixiy-qiyosiy, etnografik metod, kognitiv yondashuv, lingvofolkloristik metodlardan foydalanildi.

Xalq afsonalari folklorning mustaqil janri sifatida o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi. Unda og'zakilik, anonimlik, variantlilik, an'anaviylik va jamoaviylik kabi folklorga xos elementlar alohida o'rin tutadi. Afsona janri, shuningdek, mifologik komponentlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, turli magiklik, muqaddaslik va rituallik sifatida namoyon bo'ladi. Afsonalar, o'z navbatida, xalqning dunyoqarashi, qadriyatlarini va ijtimoiy-tarixiy muhiti haqida qimmatli ma'lumotlar taqdim etadi. Shu sababli, xalq afsonalari folklor va mifologiya o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'rganish, madaniy paradigmalarni to'liq anglash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada xalq afsonalarining janr xususiyatlari, o'ziga xos tabiati, ularni taksonomik tadqiqi asosida tasniflash mezonlarini oydinlashtirish, tasniflashdagi differentsiativ muammolarni bartaraf etish va tasnifini yaratish kabi masalalar haqida fikr yuritishni maqsad qildik.

Xalq afsonalari dunyo xalqlari folklorida mavjud bo'lib, hayotiy voqelikni xayoliy uydirma asosida hikoya qilishga asoslangan, ma'lum tarixiy voqelik tasviri uydirmalar va fantastika asosida berilgan, ma'rifiy ahamiyatga ega bo'lgan folklorning mustaqil janridir.

Afsona atamasi forscha afson so'zidan olingani, sehr-jodu, uydirma asosiga qurilgan nasriy hikoyani anglatishi, Mahmud Qoshg'ariyning "Devon-u lug'otit-turk" asarida "sav" tarzida qo'llanganligi, afsona so'zi bilan sinonim sifatida ishlatilgan "legenda" itilohi esa lotincha – o'qishga tavsifiya qilingan narsa so'zidan olinganligi, rivoyatlar asosida kelib chiqishi, uning asosiy xususiyatlaridan biri boshqa folklor janrlari bilan yaqin munosabatda bo'lishi, tilsimiy, sehr-jodu, mo'jiza aralashgan hodisalar, boshqa

folklor janrlari bilan yaqin munosabatda bo'lishi, tilsimiy, sehr-jodu, mo'jiza aralashgan hodisalar, "g'aroyib predmetlar" hayot voqeligi bilan yonma-yon keltirilishi afsonalar syujetiga xos asosiy belgilardan biri ekanligi, barqaror poetik shaklga ega emaslik, fabulatik bayonning kuchliligi, tashbeh-u epitetlarning uchramasligi, yangi davr voqeligi butun shiddatkorligi va murakkabligi bilan aks ettirishga qodir emasligi, shu bois hozir o'zbek folklorida zamonaviy afsona, rivoyat va naqlar yaratilmasligi haqidagi nazariy qarashlar mavjud.

K.Imomov afsonaning o'nta janriy xossasini sanaydi va ularning asosiy sifati sifatida quyidagilarni ko'rsatadi:

1. Afsonalarning muayyan fakt, mifologik voqealarni xayoliy tavsiflash mezonini uning asosiy belgilaridir.

2. Afsona voqealari tinglovchi, bayon etuvchida ishonch uyg'otadi.

3. Afsonada tasvirlangan voqealar o'tmishdan xabar beruvchi hikoyalarga shaklida paydo bo'lib, ta'kidlash, tushuntirish, xabar berishga mo'ljallangan.

4. Unda e'lon qilinishi kerak bo'lgan voqea va hodisalar talqini bayon uslubiga asoslangan.

5. Afsonaning o'tmishdan darak berish funksiyasi ustuvor yo'nalishga ega, biroq badiiy darajasi kuchsiz, ikkilamchi hodisa bo'lib, estetik ta'sir etuvchi kuchning qisman paydo bo'lishini ta'minlagan.

6. Voqea vaqti konkret emas, tarixiy fakt, hodisalar noaniq zamonda yuz beradi... Afsona vaqti uzoq o'tgan zamonga yo'naltirilgan.

7. Syujeti ixcham, bir yoki ikki epizod- motivlar asosiga qurilgan.

8. Afsonani ... eshitgan, bilgan shaxs, xohlagan joy va istagan payt va nihoyat o'zi bilgan shaklda, eng muhimi biror obyekt bilan bog'liq holda bayon etadi.

9. Bu janrda obrazlar tizimini asosan uch xil personaj tashkil etadi: bosh qahramon, ...yordamchi personaj... raqib personaj. Obrazlar talqini sodda, ayni paytda qisqa, lo'nda, aniq va mubolag'ali ifodalangan.

10. Bu janr, barqaror syujet va kompozitsiyaga ega emas.

Yuqoridagi fikrlarga asoslanib, xalq afsonalarida ma'lum tarixiy yoki mifologik voqelikni xayoliy uydirma asosida ishonchi qilib bayon qilish uslubining yetakchilik qilishi uning asosiy janriy xossalardan biri ekan. Masalan, "Rayhon va Shabada" afsonasida shamol haqidagi mifologik qarashlar transformatsiyasi yetakchilik qiladi. Afsonadagi voqelik bayonidan Shabadaning kunchiqar hukmdori Shamol boboning to'ng'ich o'g'li ekanligi, o'gay ona zulmidan qiyalgan qizni sevib qolgan, bir-biriga yetisha olmay qiz rayhonga evrilgani, shabada esa gullar orasiga singib ketganidan xabardor bo'lamiz. Afsonada tabiatdagi hodisalarni jonli deb bilish, qizni esa o'simlikka evrilishi asosidagi totemizmga ishonch asosida afsona syujeti ishonchli bayon qilingan. Shabadaning gul va o'simliklarga zarar bermasligi, Shamol boboning Bo'ron, To'polon, Quyun, To's degan o'g'illari esa o'simliklar uchun zararli ekanligi haqidagi hayotiy voqelik mifologik qarashlar asosidagi uydirmalar orqali obrazli tarzda tasvirlangan. Shabadaning gul va rayhonlar orasida esishi tabiiy hol bo'lib, bu holat uning qizga oshiqligi bilan izohlanadi. Maqsadiga yetmagan oshiqning biror narsaga evrilishi motivi esa ana shu hayotiy voqelikning ishonchli bayoniga xizmat qilgan.

Xalq afsonalari syujetini harakatga keltiruvchi konflikt ham maishiy ma'no anglatib, uning yechimi mo'jizaviy harakat va homiylik marhamati asosida yuzaga chiqadi. "Obshir ota" afsonasi (B.Sarimsoqov 1977-yilda yozib olgan) misolida ko'rsak, undagi konflikt maishiy xarakterga ega bo'lib, g'ayridin lashkarning bostirib kirishi Dovud payg'ambar va uning qizlari o'rtasidagi konfliktning yuzaga chiqishiga turki bo'ladi. Ushbu afsonada ham payg'ambarlarning mo'jiza ko'rsatishi motivi asosida (hassasi bilan tog'ga uradi) paydo bo'lgan sharsharaning obshir deb nomlanish sabablari izohlanadi. Afsona konflikti Dovud payg'ambarning mo'jizasi orqali yechim topadi.

Xalq afsonalarida mifologik personajlar, g'ayrioddiy odamlar, payg'ambar va aziz-avliyolar, tarixiy shaxslar kabi obrazlar ishtirokidagi voqelik axborot berish va diniy ta'sir ko'rsatish, ishtirok maqsadida bayon etiladi. Bosh qahramonlar adolatli, xaos kuchlariga qarshi kurashuvchi, g'ayrabiyy kuchga ega bo'ladi. Uning obrazlar tizimida qahramonga xumo, bo'ri, qaldirg'och, pari kabi yordamchi personajlar hamda dev, ajdar, bosqinchilar kabi raqib personajlar ham ishtirok etadi. Raqib personajlar afsona syujeti tugunini, konfliktni yuzaga chiqarishsa, yordamchi personajlar yechimni shakllanishiga va afsonada berilgan axborotning ishonchli chiqishiga xizmat qiladi. "Ajdar ko'zi" nomli afsonada najotkor

qahramon sifatida Ali (chahoryorlardan biri), raqib personaj sifatida ajdar va yordamga muhtoj kuch sifatida qiz va qishloq ahli ishtirok etadi. Afsona toponimik xarakterga ega bo'lib, Ajdar yaqinidagi Bozgir qishlog'idagi ko'l va toshlarning nima uchun Ajdar ko'zi deb nomlanishi sabablari izohlanadi. Afsonadagi ajdarga har kuni yemish va bir insonni tortiq qilinishi (ertak) motivi asar konfliktini, shuning barobarida, tugunni yuzaga chiqargan bo'lsa, qiz ko'z yoshining Ali yuziga tushishi motivi asarning yechimiga xizmat qilgan. Afsonada ajdar bilan olishuv motivi Alini najotkorlik va g'ayritabiiy qudratiga ishonchni mustahkamlash hamda afsonadagi voqelik tasvirini berishga asos bo'lgan. Afsonada keltirilishicha, Ali ko'l yoniga kelganda ajdarga tortiq qilingan qizni ko'rib qoladi, uni qutqarish uchun ajdar bilan jang qiladi. Afsonada ajdarlarning suv ostida yashashi, kallasi yetti martagacha o'sib chiqishi kabi mifologik motivlar asosida ularning hozir ham yashashiga ishonch mustahkamlanadi.

Ingliz xalq afsonalari haqida bir qancha lug'atlarda quyidagi fikrlar beriladi: "Lotincha "legere" fe'li dastlab "to'plamoq" ma'nosini anglatardi. Vaqt o'tishi bilan bu fe'l 'ko'z bilan to'plamoq, ko'rmoq' ma'nosiga ega bo'ldi va bu 'o'qimoq' tushunchasiga olib keldi. Bu fe'ldan olingan lotincha "legenda" so'zi o'rta asrlarda "o'qilishi kerak bo'lgan narsa" ma'nosida ishlatilgan. "Legenda" so'zi asosan avliyolar hayotlari haqidagi hikoyalarga tegishli bo'lgan. O'rta asrlarda bunday ko'plab hikoyalarga yozilgan bo'lib, ular ko'pincha haqiqat bilan birga, badiiy elementlarni xam o'z ichiga olgan. Shunga ko'ra, "legenda" ingliz tiliga "legend" sifatida kirganida, o'tmishdan kelgan hikoya, to'liq haqiqat bo'lishi yoki bo'lmasligi mumkin ma'noni anglatdi."

Afsonalarning asosiy xususiyati haqida L.Degh: "Afsona xalq ongida ma'lum bir g'oyaviy haqiqatga ega bo'lib, bu haqiqatni anglash tasvirlangan voqealarning haqiqatiga bo'lgan ishonch shaklida ifodalaniishi mumkin. Biroq, afsona uchun hikoya qiluvchining unga ishonishi yoki ishonmasligi muhim emas, chunki hikoyachining afsonaga bo'lgan shaxsiy munosabati janrning asosiy xususiyatini o'zgartirmaydi.", deydi.

Ingliz xalq afsonalarining uchta asosiy vazifasi: izohlash, kommunikatsiya va didaktik vazifasi bo'lib, unda odatiy bo'lmagan g'aroyib hodisalar haqida xabar beriladi, izohlanadi va didaktik maqsadlarda bayon etiladi.

A.L.Laforet, Robert Georges va Jakob Grim (Jason)ning nazariy qarashlarini keltiradi, ularning har ikkisinin fikrlariga munosabat bildiradi va ularga asoslanib afsonalarning janr xususiyatlarini quyidagicha ochiq qilib: "Nihoyat, garchi bu masala ko'p jihatdan e'tiqodga bog'liq bo'lmas-da, Jorjning ta'kidlashicha, ko'plab afsonalarni tashqi dalillarga tayanib isbotlash yoki inkor etish mumkin emas (Georges, 1971: 10-15).

Afsona sifatida taqdim etilgan va qabul qilingan amaliy matnlar bu ta'rifga to'liq mos kelmasligi mumkin. Afsonalarning barcha matnlarida ham ularni boshqa turdagi bayonotlardan ajratib turadigan lingvistik belgilar mavjud emas. Afsonalarda hikoya qilingan voqealarning aniq sanasini kamdan kam hollarda bilish mumkin. Afsona voqealari ko'pincha uzoq o'tmishda, hatto tarixdan oldingi davrlarda sodir bo'ladi. Afsonalarni aytib beruvchilarning ularga qanchalik ishonishini ham aniqlash qiyin.

Ilk folklorshunos tadqiqotchilarni asosan bayon qilish, ifodalash va ushbu moyilliklardan kelib chiqib, bog'langan hikoyaviy ifodalar, va mistik obrazlar jalb qilgan. Zamonaviy olimlar, bu jarayonlarning qanday ishlashi va jamiyatga qanday ta'sir qilishi, insonlarning qo'rquvlari va shubhalarini ifodalash, hatto ularning harakatlarini qanday yo'naltira olishlarini o'rganmoqdalar. Zamonaviy afsonalarda favqulodda hodisalar haqidagi boshqa personajlar sifatida uzga sayyoraliklar, etnik, diniy va boshqa guruxlar, jinoyatchilar, ko'ngli-yarimlar, yangi texnologiyalar, ko'rinadi.

Yuqoridagi o'zbek va ingliz xalq afsonalari haqidagi fikrlarni ko'rsak, har ikki xalqda afsonalar qadim tarixiy yoki mifologik voqelikni xayoliy uydirma asosida ishonarli qilib bayon qilishga asoslangan janr ekan. Bu janriy xossasiga, yaratilish uslubi va xususiyatlariga ko'ra o'zbek va ingliz xalq afsonalari mushtarak.

Xalq afsonalari tasnifi masalasi. Jahon folklorshunosligida xalq afsonalarining taksonomik tadqiqiga oid nazariy qarashlar qiyosan o'rganishda Edvin Sidney Xartlend, Don Yoder, Richard Frensis Flek, Van Allen Tayson, Valter Robert Feldman B.Sarimsoqov, K.Imomov, U.Jumanazarov, M.Murodov, S.Ro'zimboyev, M. Jo'rayev, M.Rahmonova, M.A.Rizoyevab N.Q.Ro'ziyev tadqiqotlaridagi mavjud tasniflash mezonlari asosida ish ko'ramiz va ularning afsona janri haqidagi nazariy qarashlariga asoslanamiz.

O'zbek va ingliz folkloridagi afsona janrini qiyosan o'rganilganda, ularni tasniflash murakkab jarayon ekanligini angladik.

Bu holatga esa tasniflardagi turli yondashuvlar, janr tabiatidagi o'ziga xosliklar, tematik mundarijasining turlichaligi kabi jihatlari sabab bo'ladi va afsona janri tasnifi borasidagi differentsiyalarni bartaraf etish zarurati tug'iladi.

O'zbek va ingliz xalq afsonalarini tasniflashda quyidagi tamoyillar asosida tasniflashni lozim topdik:

1. An'anaviy syujet motivlariga ko'ra.
2. Yaratilishiga ko'ra.
3. Tematik mundarijasiga ko'ra.
4. Voqelik bayonining makon va zamonga munosabatiga ko'ra.

Ingliz folklorida afsona janri yaratilishiga ko'ra:

1. Xalq afsonalari (Folk Legends)
2. Adabiy afsonalarga (Legend in Literature) bo'linadi.

Bizning tadqiqot obyektimiz xalq afsonalari (folk legends) bo'lgani bois ushbu janrning tasnifi masalasini yoritamiz.

O'zbek folklorshunosligida afsonalar tasnifi borasida turlicha yondashuvlar kuzatiladi. Bular orasida xalq afsonalarini tematik mundarijasiga ko'ra tasniflash tamoyili yetakchilik qiladi. O'zbek xalq afsonalari tasnifi borasida K.Imomov batafsil to'xtalgan. Ular V.Ye.Gusev (diniy, ijtimoiy-xayoliy, tarixiy), N.Xotamov va

B.Sarimsoqov (tarixiy, toponimik, diniy, maishiy), U.Jumanazarov (toponimik, tarixiy, diniy), S.Qasqabasov (tarixiy-toponimik, diniy-kitobiy, ijtimoiy-xayoliy) tasniflariga ilmiy yondashgan holda ularning kamchilik va afzalliklarini ko'rsatib beradi hamda afsona janri tasnifidagi farqlarni bartaraf etadi. Xususan, K.Imomov xalq afsonalarini dastlab uch tipga: mifologik (etiologik, esxatologik, demiurglar haqidagi, animistik, totemistik, kosmogonik miflar asosida yuzaga kelgan afsonalar), toponimik va tarixiy afsonalarga bo'lib o'rganadi. Olimning keyingi ishlarida esa xalq afsonalari to'rt xil ichki tipga: mifologik (ma'budlar, ilohlar va pirlar haqidagi, etiologik va ajdodlar kultiga e'tiqod bilan bog'liq afsonalar), diniy, toponimik va tarixiy afsonalarga tasniflab o'rganiladi.

Xulosa. Yuqoridagi o'zbek va ingliz xalq afsonalari haqidagi fikrlarni ko'rsak, har ikki xalqda afsonalar qadim tarixiy yoki mifologik voqelikni xayoliy uydirma asosida ishonarli qilib bayon qilishga asoslangan janr ekan. Bu janriy xossasiga, yaratilish uslubi va xususiyatlariga ko'ra o'zbek va ingliz xalq afsonalari mushtarak. Afsonalarni mavzu qamrovi, voqelikni ifoda qilish va voqelik bayonining makon va zamonga munosabatiga ko'ra an'anaviy va zamonaviy xalq afsonalariga, an'anaviy afsonalarni esa mifologik, tarixiy, toponimik va diniy afsonalarga tasniflash mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Bakimbetov A.M. Qoraqalpoq xalq afsonalarining o'ziga xos xususiyatlari, tasnifi va syujet tarkibi. Filol. fanlari bo'yicha falsafa (PhD) dokt.diss. avtoref. – Toshkent, 2020.– 54b.
2. Jo'rayev M. Folklorshunoslik asoslari. – Toshkent: Fan, 2008.
3. Imomov K. O'zbek xalq nasri poetikasi. – T.: Fan, 2008.
4. Rahmonov B. O'zbek xalq og'zaki ijodiyoti janrlarining postfolklor sharoitidagi holati va funksional xususiyatlari. Filol. fanl. bo'yicha doktori (DSc) ... dissertatsiyasi. – Andijon. 2022. – 260 b.
5. Edvin Xartlend. "Legendi Staroy Anglii" — M.: Sentrpoligraf, 2007 (1159).
6. Angliyskiye predaniya i legendi . Sostavitel: Nataliya Budur.M.: AST, Astrel, 2004 g. – 496
7. Folklore myths and legends of Britain. - 2d ed. - N-Y, 1979. - 552 p.
8. The Vanishing Hitchhiker. Author(s): Richard K. Beardsley and Rosalie Hankey. – California Folklore Quarterly, Vol. 1, No 4 (Oct., 1942), pp. 303-335.
9. <http://www.jstor.org/stable/1495600> Accessed: 01-02-2016 19:18 UTC.
10. Brunvand J.H. The Vanishing Hitchhiker: American urban legends and their meanings. NY: Norton, 1981. - 208 p.
11. Раҳмонов Б.М. Ўзбек халқ оғзаки ижодиёти жанрларининг постфольклор шaroitidaги холати ва функционал хусусиятлари. Филол. фан. доктори (DSc)... дисс. – Тошкент, 2021. – 260 б.
12. Левская Ю.С. Американская городская легенда в контексте постфольклорной культуре. Автореферат дисс. ... канд.филол. наук. – Ижевск, 2006. – 24 с.
13. Никитин М.В. Реализация концепта «страх» в сценариях городской легенды. Автореферат дисс.канд.историч.наук. – Москва, 2008. – 26 б.
14. Abdulfatoh Abu G'udda. Sahifalar. G'.G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. –Toshkent, 2020. [07.01.2024 20:13].